

РОЗДІЛ 2. МЕНЕДЖМЕНТ, МАРКЕТИНГ ТА ЛОГІСТИКА

УДК: 338.431

В. М. ЗАРЕМБА
С. М. МАЗУРИК

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ РЕГІОНУ

У статті розглянуто агропромисловий комплекс регіону, як складову національного господарства. Проведено аналіз динаміки зміни обсягів виробництва продукції сільського господарства. Виділено пріоритетні напрямки та основні завдання розвитку агропромислового виробництва. Визначені кількісні та якісні критерії ефективності реалізації заходів, направлених на розвиток агропромислового комплексу регіону.

In the article the agriculture of the region as a priority sector of economy of Ukraine. The dynamics change in the volume of agricultural production. Highlight priorities and main tasks of agriculture. Analyzed quantitative and qualitative performance criteria for the implementation of measures priority areas of agriculture in the region.

Ключові слова: регіон, агропромисловий комплекс, регіональні агропромислові комплекси

Агропромисловий комплекс посідає важливе місце у національному господарстві України. Він є складовою частиною виробничої сфери, об'єднує напрями діяльності, які мають важливе значення для забезпечення населення продуктами харчування, промисловість – сировиною [1].

Аналіз досліджень та публікацій. Проблеми розвитку агропромислового комплексу присвячено праці провідних вчених аграріїв таких як Богданова О.О., Болдуєв М.В., Бородіна О., Чубань В., Шпикуляк О., Щекович О.

© Заремба В. М. – к.е.н., голова правління сільськогосподарського підприємства ТОВ “Романів”;

© Мазурик С.М. - здобувач Національного університету водного господарства та природокористування

Метою статті є аналіз основних галузей агропромислового комплексу регіону та визначення пріоритетних напрямків їх розвитку.

За результатами досліджень виявлено, що за 2013 рік обсяг виробництва **сільськогосподарської продукції** в усіх категоріях господарств Волинської області склав 6343,3 млн. гривень. Забезпечено приріст виробництва сільськогосподарської продукції на 2,6 відсотка, в тому числі агроформуваннями – на 6,9 відсотка.

Питома вага Волинської області в загальнонаціональному обсязі сільськогосподарської валової продукції складає 2,5 відсотка. За обсягами виробництва на 1 жителя регіон займає 13 місце в країні. Всіма категоріями господарств за 2013 рік вироблено 143,2 тис. т м'яса в живій вазі, 467,1 тис. т молока, 185,1 млн шт. яєць. Виробництво м'яса збільшилося на 12,6 відсотка. Станом на 1 січні 2014 року в усіх категоріях господарств утримувались 202 тис. голів великої рогатої худоби, в тому числі 123,7 тис. корів, що на 0.2 % менше ніж у 2012 р.

Сільськогосподарські підприємства регіону реалізували на забій 81,0 тис. т худоби та птиці в живій вазі, надоїли 77 тис. т молока, одержали 20,1 млн. шт. яєць. Порівняно з попереднім роком виробництво м'яса зросло на 21,8 відсотка. Середній надій на корову становить 4151 кг.

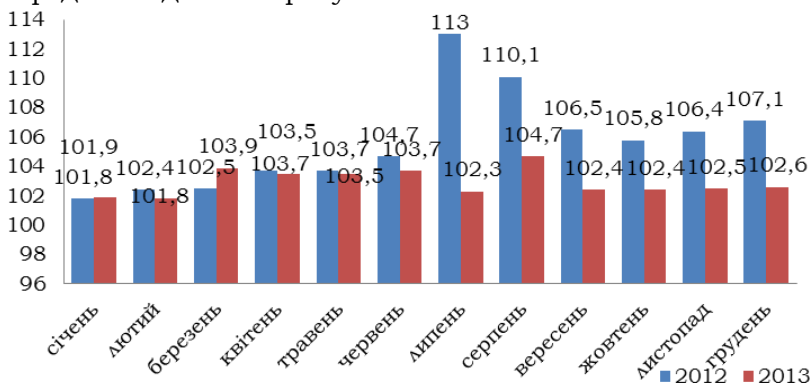

Рис. 1. **Динаміка обсягів виробництва продукції сільського господарства у постійних цінах 2010 року** (наростаючим підсумком у % до відповідного періоду попереднього року)

Урожай зернових і зернобобових культур у 2013 р. становив 901,7 тис. тонн у заліковій вазі, що на 32,4 тис. тонн більше рівня попереднього року, або на 3,7 %. Під урожай 2014 р. озимих зернових посіяно на площі 165,5 тис. га., що становить 100,2% до намірів, з них пшениці - 126,8 тис. га, жита - 36 тис. га та ячменю - 2,7 тис. га. Сільськогосподарські товаровиробники уклали форвардні контракти на реалізацію 34,7 тис. тонн продовольчого зерна до державного інтервенційного фонду на загальну суму 61,4 млн. грн.

У господарствах усіх категорій виробництво картоплі становило 1087 тис. тонн та овочів - 282,1 тис. тонн. Закладено у сховища для реалізації у зимово-весняний період 14 тис. тонн овочевої продукції, 18,4 тис. тонн картоплі та 6,9 тис. тонн фруктів. Накопано 580,01 тис. тонн цукрового буряка, урожайність якого становила 330,8 центнерів з гектара, на цукрові заводи надійшло 437,1 тис. тонн цукрових буряків, із них вироблено 58,6 тонн цукру.

Фінансова підтримка агропромислового комплексу області у 2013 році проводилась з державного та місцевих бюджетів, зокрема, з державного бюджету за 3 програмами по 8 напрямками на суму 80,8 млн грн., з обласного бюджету за 11 програмами по 23 напрямками на суму 13,5 млн. грн. Крім того, з районних бюджетів на підтримку галузі спрямовано 4,9 млн. грн. Фактично використано коштів обласного бюджету 10,1 млн грн., або 75%, та 3,5 млн грн., або 71% з районних бюджетів. На реалізацію програми-підтримки особистих селянських господарств області передбачено 3,3 млд. грн., профінансовано - 3,2 млд грн. (95%).

Станом на 1 січня 2014 р. в регіоні налічувалося 3444 сімейних (родинних) ферм, де утримується 11615 корів, які забезпечені доїльними апаратами на 79,3 %. Кількість сімейних (родинних) ферм постійно зростає. За 2013 р. кількість родин, де утримується 3 і більше корови, зросла на 7241 господарство, а кількість корів збільшилась на 2379 голів. У порівнянні з 2011 роком кількість сімейних (родинних) ферм зросла на 2635 родин, а чисельність корів збільшилась на 8742 голови.

Для власників сімейних (родинних) ферм Гнідавський цукровий завод здійснював видачу жому на безоплатній основі у розрахунку 10 т. для кожної родини, при наявності 10

і більше корів - по 20 тонн. Було вибрано 18044 тонни жому, що становить 50 % від загальної потреби. Закуплено та безоплатно передано 19 холодильних установок на суму 456 тис. грн. 16 власникам особистих селянських господарств, які утримують 5 і більше корів, та 3 сільськогосподарським обслуговуючим кооперативам. Значна увага приділяється громадських пасовищ шляхом їх корінного покращення сіяних та природних сінокосів і пасовищ. У 2013 р. створені на території 33 сільських рад на площі 497 га, загальна вартість яких становить 1268 тис. грн.

Для забезпечення мешканців регіону сільськогосподарською продукцією, попередження необґрунтованого зростання цін, створення додаткових умов для стабілізації цін на ринку продовольчих товарів у всіх районах, обласному центрі, містах обласного підпорядкування регулярно проводилися сільськогосподарські ярмарки відповідно до затверджених графіків. В яких, беруть участь сільгосппідприємства, фермерські, особисті селянські господарства та переробні підприємства, які реалізують сільськогосподарську продукцію за цінами виробників. У 2013 році в області проведено 3852 сільськогосподарські ярмарки, в тому числі 1725 виїзних, реалізовано 32,5 тис. тонн сільськогосподарської продукції на загальну суму 284,7 млн. грн.

Проводиться організаційна робота щодо об'єднання власників ОСГ у групи виробників. В області зареєстровано 37 сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, з них функціонуючих - 17. За видами діяльності це багатofункціональні кооперативи, які надають послуги з обробітку землі, заготівлі молока, роботи млина, пилорами та інші. Створено 6 молочарських обслуговуючих кооперативів. За 2013 р. надано послуг на суму 1152,1 тис. грн.

Продовжуються роботи з оформлення прав власності на земельні ділянки взамін сертифікатів на право на земельну ділянку (пай). З 237,6 тис. грн. громадян, які набули право на земельну ділянку (пай), отримали сертифікати 235 тис. громадян. Оформлено права для власників 207,2 тис. сертифікатів. Ще 13,5 тис. сертифікатів на право власності на земельну частку (пай) знаходяться в стадії заміни.

Нормативна грошова оцінка земель населених пунктів, яка здійснюється для визначення розміру плати за землю,

державного мита при міні, спадкуванні та даруванні земельних ділянок, проведена по всіх 1087 населених пунктах області. Оновлення нормативної грошової оцінки земель проведено по 1055 населених пунктах, або 100% від потреби. Слід зазначити, що із земель державної і комунальної власності продано 151 земельну ділянку та право оренд на них загальною площею 1018,55 га. вартістю 11983 тис. грн., з них земельних аукціонах продано 7 земельних ділянок та права оренди на 52 земельні ділянки загальною площею 984 га вартістю 862 тис. грн.

Фактично до бюджетів усіх рівнів від продажу земельних ділянок і прав оренди та сплати розстрочки за раніше викуплені земельні ділянки у 2013 р. надійшли кошти в суму 15166 тис. грн.: до державного бюджету - 150 тис. грн.; до місцевих бюджетів - 11914 тис. грн., сума, яка надійшла у вигляді сплати відстрочки становить 3102 тис. грн.

В регіоні створюються сприятливі умови для залучення зовнішніх та внутрішніх інвестицій в агропромисловий комплекс. При входженні інвестора на територію області особливий акцент робиться на інвестиції, які вкладаються в розвиток як тваринництва, так і рослинництва, а також і сільських територій. Прогнозні показники розвитку сільськогосподарського виробництва регіону на 2014 - 2015 рік наведено в табл. 1.

До пріоритетних напрямків розвитку агропромислового комплексу відносимо:

- підвищення продуктивності землеробства;
- збалансований розвиток тваринництва;
- удосконалення та розвиток аграрного ринку;
- розвиток виробничої та транспортної інфраструктури сільської місцевості.

Основні завдання що до їх реалізації передбачають:

- виконання програм ефективного розвитку галузі тваринництва;
- поліпшення селекційної роботи в галузях рослинництва і тваринництва;
- поліпшення родючості ґрунтів, у першу чергу, за рахунок вапнування, залуження малопродуктивних та заліснення деградованих земель запасу та резервного фонду;

Таблиця 1

Прогнози показників розвитку сільськогосподарського виробництва Волинської області на 2014 - 2015 рр [4]

Показники	Од.в	2012	2013	2014	2015*
Обсяг валової продукції сільського господарства за всіма категоріями господарств	млн грн.	6183,5	6343,3	6452	6568,1
Обсяг валової продукції сільського господарства за всіма категоріями господарств у % до відповідного року	%	107	102,6	101,7	101,8
Обсяг виробництва валової продукції рослинництва	млн грн.	3485,2	3493,5	3556,4	3609,8
Обсяг виробництва валової продукції рослинництва у % до попереднього року	%	108,2	100,2	101,8	101,5
Виробництво продукції рослинництва:					
зернові та зернобобові, включаючи кукурудзу	тис. тонн	869,3	901,7	930,4	1050
цукрові буряки	„	652,5	580	680	704
картопля	„	1161,5	1087	1112,1	1115
Обсяг валового виробництва продукції тваринництва	млн грн.	2698,3	2849,8	2895,6	2958,3
Обсяг валового виробництва продукції тваринництва у % до попереднього року	%	105,4	105,6	101,6	102,1
Виробництво продукції тваринництва:					
реалізація худоби та птиці на забій (у живій вазі)	тис. тонн	127,2	143,2	146,8	149,5
молоко	тис. тонн	466,5	467,1	475	477
яйця	млн шт	186	185,1	190	193

* Дані 2015 р. прогнознi.

- активізація процесів технічного та технологічного оновлення агропромислового комплексу;
- забезпечення рівноправного доступу всіх сільськогосподарських виробників незалежно від форм господарювання та власності до державних та регіональних програм підтримки розвитку агропромислового комплексу та соціальної сфери;
- переорієнтація системи державної підтримки аграрного виробництва на стимулювання виробників, орієнтованих на місцеві продовольчі ринки;
- формування інфраструктури сільської місцевості, адаптованої до сучасних реалій, будівництво картопле-, овоче- та фруктосховищ за участю коштів обласного бюджету;
- сприяння розвитку сільськогосподарської обслуговуючої кооперації на селі, в першу чергу створення обслуговуючих молочарських кооперативів;
- створення громадських пасовищ за умови дольової участі (співфінансування бюджетів усіх рівнів).

Кількісні та якісні критерії ефективності реалізації заходів:

- забезпечення приросту виробництва валової сільськогосподарської продукції до попереднього року у 2014 році на 1,7 відсотка, у 2015 році – на 1,8 відсотка та доведення її у 2015 році до 6,5 млрд гривень у порівнянних цінах 2010 року;
- забезпечення приросту урожайності сільськогосподарських культур до середньорічної за останні 3 роки: зернових – на 1,5 ц/га, цукрових буряків – на 10 ц/га, картоплі – на 5 ц/га;
- збільшення виробництва м'яса на 4,4 відсотка у 2014 - 2015 роках за рахунок приросту поголів'я свиней та худоби м'ясного напрямку продуктивності;
- збільшення виробництва молока на 1,7 відсотка у 2014 році та 0,4 відсотка - у 2015 році за рахунок підвищення продуктивності молочного стада корів та нарощування їх чисельності у великотоварних агроформуваннях, відновлення і реконструкції молочно-товарних ферм;
- зростання рівня заробітної плати в середньому по галузі до 2125 гривень.

- повністю забезпечуватиметься регіональна потреба в основних продуктах харчування, що гарантуватиме продовольчу безпеку регіону.

Таким чином, у ході проведеного аналізу сучасного стану АПК регіону виявлено, що провідні галузі регіонального АПК розвиваються досить повільно. Адже, однією з ключових проблем агропромислового виробництва є низький ступінь освоєння підприємствами сучасних інноваційних технологій, через що у галузі автоматично унеможлиблюється процес зниження собівартості сільськогосподарської продукції та зростання її якості і безпечності, які б відповідали міжнародним стандартам. Для підвищення ефективності функціонування підприємств, що належать до галузей АПК, необхідно впроваджувати в їх діяльність новітні досягнення науки й техніки, прогресивні технології тощо. Прискорити цей процес можливо за рахунок цільового фінансування з боку державних і місцевих органів влади, а також зацікавлених у цьому приватних інвесторів.

Бібліографія

1. Закон України “Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України”.

2. Закон України “Про місцеві державні адміністрації”;

3. Постанова Кабінету Міністрів України від 26 квітня 2003 року № 621 “Про розроблення прогнозних і програмних документів економічного і соціального розвитку та складання проекту державного бюджету”.

4. Програма економічного і соціального розвитку Волинської області на 2014 – 2015 роки. [Електронний ресурс], режим доступа: <http://volynrada.gov.ua/session/24/18-0>

5. **Регіональна економіка** : підручник / під заг. ред. д. е. н. Н. А. Гавкалової. – Х. : ВД "ІНЖЕК", 2011. – 410 с.

Рецензент: д.е.н., професор Павлов В. І.